

Wat vraag je me nu?

Maaïke Hajer, Dolf Hartveldt & Theun Meestringa: *Wat vraag je me nu? Vragen en antwoorden bij vakteksten*. Lelystad: Stichting IVIO/Enschede: SLO, 1995. (Lesmateriaal: 75 p., 19,50 gulden; docentenhandleiding: 45 p., 19,50 gulden.)
(Besteladres: Stichting IVIO, Postbus 37, NL-8200 AA Lelystad, tel. 00-31-320-27.64.11.)

Wat vraag je me nu? Vragen en antwoorden bij vakteksten werd door de auteurs ontwikkeld in het kader van het SLO-project 'Nederlands als tweede taal voor gevorderde tweede-taalleerders'. Dat was alweer een tijdje geleden, in 1995 om precies te zijn, maar toch wil ik er nog even bij stilstaan. *Wat vraag je me nu?* bestaat uit een leerlingenboek met vier steekkaarten en een docentenhandleiding. In de inleiding van deze handleiding gaan de auteurs dieper in op de doelgroep, de doelstellingen, de samenstelling en opzet, de didactische benadering, de mogelijke aanpak in de klas enzovoort. In wat volgt, stel ik het materiaal voor (veel van wat ik schrijf, vind je ook terug in die inleiding) en plaats ik een aantal bedenkingen.

De doelgroep van *Wat vraag je me nu?* zijn NT2-leerders en 'taalwakke' leerlingen in de eerste fase van het voortgezet onderwijs. Algemeen doel is die leerlingen helpen bij het beter begrijpen van schoolboekteksten, en meer specifiek hen leren hoe en waar ze het best de antwoorden op vragen bij zo'n teksten moeten zoeken. Het kunnen beantwoorden van vragen bij teksten is inderdaad van cruciaal belang in ons onderwijs. Immers, niet alleen voor Nederlands maar vooral ook voor de zaakvakken moeten leerlingen heel vaak zelfstandig vragen beantwoorden en opdrachten uitvoeren als huiswerk. In de klas wordt dan vooral inge-

gaan op 'de correcte antwoorden', maar slechts zelden wordt er aandacht besteed aan hoe je nu precies aan die correcte antwoorden komt, welke stappen je daarvoor moet volgen.

Ik herinner mij nog een interview met een lerares aardrijkskunde een vijftal jaar geleden. Dat was in het kader van een onderzoek dat Rita Rymenans en ik uitvoerden naar de rol van Nederlands in de niet-taalvakken². De leerlingen kregen in de les aardrijkskunde een toets met een 'vergelijk-vraag' voorgeschoteld in de aard van 'vergelijk de USA met de USSR'. We vroegen de lerares achteraf of ze in de klas al eens stilgestaan had bij wat ze precies verwachtte als antwoord op zo'n vraag of welke oplossingsweg de leerlingen moesten volgen. Ze antwoordde heel verbolgen dat zij dat niet deed, want anders zou het toch geen moeilijke vraag meer zijn zeker! In de praktijk bleek ook dat slechts enkele leerlingen 'correct' konden vergelijken. De meerderheid van de leerlingen somde gewoon een aantal kenmerken van a en b op zonder ze met elkaar te vergelijken. Resultaat, jawel, een onvoldoende!

Wat vraag je me nu? wil deze leernte opvullen. Het wil leerlingen leren welke stappen ze moeten zetten om antwoorden op vragen te vinden en te formuleren. Eerst wordt er een onderscheid gemaakt tussen

'gemakkelijke' en 'moeilijke' vragen, afhankelijk van of de antwoorden al dan niet letterlijk in de tekst te vinden zijn. Op die 'gemakkelijke vragen' wordt verder niet heel diep ingegaan. Ik denk dat leerlingen doorgaans ook niet zo'n moeite hebben met het vinden van letterlijke antwoorden. Zelfs al hebben ze bijvoorbeeld maar de helft van de tekst begrepen, ze hebben meestal wel vlug door dat ze bij een wie-vraag op zoek moeten gaan naar een (persoons)naam... (Vraag is natuurlijk wat je met zo'n vragen dan eigenlijk test.) Moeilijker wordt het wanneer antwoorden verstopt staan in de tekst, of wanneer ze verschillende stukjes informatie moeten ordenen of er verbanden tussen moeten leggen...

Om vat te krijgen op vragen bij teksten hebben de auteurs gezocht naar een categorisering van vragen die vooral voor de leerlingen relevant en gemakkelijk te hanteren is. Daarbij wordt vertrokken van de handelingen die leerlingen moeten uitvoeren om een antwoord te vinden (je herkent hier meteen ook de verwerkingsniveaus die in onze Vlaamse eindtermen 'lezen' gehanteerd worden), namelijk

- feiten geven of beschrijven;
- classificeren (ordenen);
- structureren (verbanden leggen tussen zinnen en tekstgedeelten);
- evalueren (beoordelen).

Vertaald naar soorten vragen wordt aan de leerlingen de volgende indeling aangeleerd: feit- en beschrijfvragen, ordenvragen, verbandvragen en oordeelvragen. Deze soorten vragen worden telkens in aparte hoofdstukken aangebracht door middel van authentieke schoolboekteksten en oefeningen. (In de docentenhandleiding wordt beschreven hoe je best tewerk gaat, hoeveel tijd elke oefening in beslag neemt enzovoort.) Wat mij wel stoort, is het feit dat leerlingen de soorten vragen zo expliciet moeten leren en inoefenen. Heel wat oefeningen bestaan erin dat leerlingen een tekstje moeten lezen en dan van de bijbe-

horende vragen moeten zeggen of het antwoord al dan niet in de tekst staat, of om wat voor soort vraag het gaat. Punt. Er wordt zelfs helemaal niet ingegaan op het antwoord, en dat lijkt me helemaal gek.

Naast soorten vragen en stappen die je moet zetten om het antwoord te vinden, besteedt het materiaal ook aandacht aan de formulering van vragen en antwoorden. Leerlingen leren bijvoorbeeld hoe ze ingewikkelde vragen voor zichzelf veel eenvoudiger kunnen maken (bijvoorbeeld 'Geef aan op welke plek...' wordt 'Waar...?'). Ze leren oog hebben voor signaalwoorden die in de tekst zitten en iets met de vraag te maken hebben (bijvoorbeeld 'Wat gebeurde er achtereenvolgens...?' / *eerst, later, daarna,...*) Per vraagsoort krijgen de leerlingen ook een steekkaart met daarop een samenvatting (voorbeelden, typische vraagwoorden en wat je als leerling precies moet doen). Handig, zeker als leerlingen ze ook echt mogen gebruiken wanneer ze aan de slag gaan in andere vakken.

De methode is opgebouwd rond authentieke (schoolboek)teksten. Die zijn wel allemaal Noordnederlands, maar ze zijn zo zakelijk dat dit voor Vlaamse leerlingen geen enkel probleem zal geven (beter: niet meer problemen dan Vlaamse teksten). Ik kan me trouwens voorstellen dat je naar aanleiding van een aantal oefeningen de leerlingen beter laat werken met hun eigen schoolboeken. Zeker als dat in samenspraak met hun andere leerkrachten gaat, kan dit een extra stimulans voor hen zijn. (Wie maakt er niet graag zijn huiswerk biologie in de les Nederlands?)

Volgens de auteurs kan het doorlopen van *Wat vraag je me nu?* het best gebeuren in de lessen Nederlands. Uiteraard is daar wel een voorwaarde aan verbonden: alle leerkrachten van alle vakken en alle leerjaren moeten erbij betrokken worden. Pas dan kunnen de leerlingen het geleerde ook echt gaan toepassen waar en wanneer ze het

nodig hebben, namelijk bij het lezen van schoolboekteksten en het beantwoorden van vragen in de zaakvakken.

Tot slot toch nog één algemene bedenking. Stel je voor dat iemand studiemateriaal ontwikkelt rond 'Het leren lezen en ontcijferen van bijsluiters'. Een eerste reactie zou kunnen zijn: 'Fantastisch! dat hadden we nu net nodig!'. Maar waarom zoveel tijd en energie steken in zo'n studiemateriaal? Waarom niet ineens de oorzaak wegnemen en auteurs van bijsluiters leren schrijven zodat iedereen hen begrijpt. Waarom moet je leerlingen leren vragen bij schoolboekteksten te ontcijferen? Waarom worden er zoveel ingewikkelde vragen bij teksten gesteld? Waarom worden er niet gewoon uitdagende teksten geschreven, uitdagend genoeg zodat leerlingen er iets aan hebben en ze gemotiveerd zijn om de tekst tot het einde te lezen ook al moeten ze er geen domme vraagjes over kunnen beantwoorden... Misschien kan er beter tijd en energie gestoken worden in het nascholen van schoolboekauteurs. En misschien is *Wat vraag je me nu?* ook wel bruikbaar om (zaakvak)leerkrachten te laten inzien waar ze soms mee bezig zijn...

Veerle Geudens
Schoonbroek 16
2180 Ekeren

Noten

- 1 *Het lesmateriaal is een uitwerking van het leerplan Schoolse taalvaardigheden in de basisvorming, verschenen bij IVIO (Lelystad) in 1994. Het is ontwikkeld voor leraren Nederlands, maar biedt ook voor directieleden en leraren andere vakken veel aanknopingspunten. Het leerplan bestaat uit drie delen: (1) aspecten van schoolse taalvaardigheid, (2) het leerplan, (3) werken met het leerplan.*
- 2 *Het onderzoek 'Nederlands in de niet-taalvakken' (FCFO-MI) liep van 1990 tot 1992 aan de Universiteit Antwerpen (UFSIA). Promotor was prof. dr. Fr. Daems.*